

Kedves Egybegyűltek, Rokonok, Barátok és Ismerősök!

Azért vagyunk ma itt, hogy Édesapámtól, Arnóth Károlytól együtt búcsút vegyünk. Apu nagyon hirtelen ment el, erre nem lehetett felkészülni. Ő volt az utolsó biztos pont az életünkben, az utolsó szülő, nagyszülő. 86 éves lett márciusban.

Apukám egész életében szeretett és törődött velünk. Amikor egyedül maradtam a kislányommal és lakást kerestem, természetes volt, hogy a lakótelepünkre – Angyalföld, Vízafogó – költözöm vissza, Apuéktól három háznyira.

A szüleim mindenben segítettek nekem. Apu ment a lányoméért a bölcsődébe, óvodába, iskolába, orvoshoz, játszótérre, aztán vitte tornázni, táncolni, fellépésekre. Aktívan részt vett az életünkben, és mindent megörökített, lefényképezett, ugyanúgy, mint amikor én kislány voltam. Most elővettük a rengeteg régi képet, és boldog vagyok, hogy Apu ilyen sokat fotózott minket, hogy az emlékek nemcsak a szívünkben maradnak meg.

Egyik nap, hétfőn, még együtt voltunk Vele a lányommal, beszélgettünk, nevetgeltünk, tervezgettünk, másnap pedig itt hagyott minket. Csak álltunk, sírtunk döbenten. Mit tehettem volna, elővettem másnap Apukám kék telefonfüzetét, és elkezdtem hívni a benne felsorolt embereket ABC sorrendben. Akkor még nem tudtam mire vállalkozom. Apukám telefonfüzetében több, mint 250 név volt. Sajnos ennek egy része, már nem volt kapcsolható. Vagy az illető nem élt már vagy a száma. Tulajdonképpen Apukám egész életét megtaláltam ebben a füzetben, a barátai és ismerősei nevében. Először nagyon rossz volt annyiszor elmondani, hogy Apu meghalt, de aztán az egész esemény átalakult egy szomorú kíváncsisággá, hogy vajon kit találok a telefonszám mögött, ha nem volt ismerős a név, és mit mond, hogyan emlékszik vissza Apura, a közös élményeikre.

Egészen hosszú beszélgetések is kikerekedtek, és felismertem, hogy Apukám valamit nagyon tudott, valamit nagyon jól csinált. Az emberi kapcsolatok, barátságok építését és ápolását. Nyugodtan mondhatom, hogy a halála napjáig. Sokan Aput a legjobb barátjuknak nevezték, testvérüknek, vagy saját apukájukhoz hasonlították, vagy mindenki Nagypapájának hívták. Ilyet, ugye, nem mindenkire mond az ember.

Ha Apukámat pár szóban jellemeznem kellene, azt mondanám Nagyszerű, Egyszerű, és Becsületes Ember volt. A külsőségek, az anyagi dolgok nem érdekelték. Szegénységből jött, megszokta a spórolást, és ha volt neki, azt is nekünk adta. Viszont fiatal korától mindig elegánsan járt, rengeteg inge, öltönye, nyakkendője sorakozott otthon, minket is ingben, mellényben fogadott, amikor meglátogattuk. Ha megszólalt a kaputelefon, hogy jövünk, kiment és nyitotta is nekünk a liftajtót. Ilyenkor kényelmesen leültünk, beszélgettünk, borozgattunk. Apu imádott mesélni. Mindig volt az életéből egy története, az egész élete egy nagy történet volt. Mi meg imádtuk hallgatni. Apukám életének igencsak sok szereplője volt. Ez volt Apukámban a Nagyszerű. Apukám társas lény volt, társasági ember volt. Egyedül csak otthon szeretett néha lenni. A telefonkönyvében a gimnáziumi osztálytársaitól kezdve egyetemi évfolyamtársak, munkatársak, Erdélyi utak résztvevői, lakótelepi barátok, telekszomszédok, horgásztársak voltak, még olyat is hívtam, akivel egy kórteremben feküdt, mikor beteg volt, valamikor régen, de emlékezett Apukám bölcs és humoros hozzászólásaira, szakállas, szemüveges, kedves arcára. Végül kiderült, hogy még mi is ismerjük egymást a munkahelyem által. Olyan kolléganőjével is beszéltem a VASAS-

ból, aki még rám is emlékezett kislány koromból (Eszterkére – mert így hívott Apukám), felemlegettük a régi nyaralásokat a csodálatos Boglárlellén, a horgászatot, a halászléfőzést, és azt mondta, hogy Apukám mindenki szívébe belopta magát kedvességével, jó humorával, életkedvével. Apukám szinte mindenre emlékezett. Csodálkozva hallgattuk, hogy el tudta mondani, pontosan kivel, mi, hol és mikor történt. Név, cím, dátum. Fantasztikus agya volt Apunak. Ezt kamatoztatta a munkájában is. Apu könyvtáros volt, az ELTE magyar-könyvtár szakán végzett 1961-ben.

Már középiskolás korában a könyvtárba kérte magát segíteni. Ezt írta erről: „Így aztán én tudatosan választottam a könyvtáros pályát, tudtam, hogy ott dolgozni kell, nem olvasni. Ezért aztán nem csalódtam, meg is maradtam benne, amíg lehetett.” 1995-ben korengedménnyel nyugdíjazták 57 évesen. Apukám egész életében magas szinten szolgálta a könyvtárügyet, az olvasást és általában véve mindent, ami a műveltség emelkedését segítette. Nyugdíjasként is aktívan tevékenykedett ebben. Több kitüntetést is kapott, szakmai sikereiről mégis szerényen nyilatkozott. Ezt mondta: „Hűséges természetű vagyok. Bár könnyen teremtek az emberekkel kapcsolatot, mégis azokat, akik kötődnek hozzám, megbecsülöm, s ennek tudható be, hogy viszonszeretnek. Sok munkatársam és olvasóm vált barátommá, és Isten csodájára, a volt főnökeim, pedig nem voltam könnyen kezelhető beosztott, még ma is szeretnek, keresnek. És erre én nagyon büszke vagyok. Talán még büszkébb, mint szórványos szakmai sikereimre...”.

Apukám életét a családi és történelmi események határozták meg. Ezt a címet adta az 1995-ben, a nyugdíjazása után elkezdett életrajzának: „Bűneim és bűnhődéseim, avagy életem tanúsága és tanulsága, arról, hogy miképp éltünk, élhattünk a XX. században, Közép-Európában.”

Szóljanak most apukám mondatai pár szóban az életéről. „Az utolsó békeév, 1938 szülötte vagyok. Kisgyermekkor emlékeim Édesanyámhoz és anyai nagyszüleimhez kapcsolódnak. Egy Wekerle-telepi egybenyíló kétszobás kis lakásban éltünk nyolcan. A zsúfoltságra jellemző, hogy én, a legkisebb mosóteknőben aludtam. Nagyszüleim zsidók voltak. Mi unokáik már katolikusak. Számomra az első nagy bánat nagymamám elvesztése volt, akivel a legtöbbet voltam otthon, s aki ezért is a legközelebb állt hozzám. Legkedvesebb játékom az volt, hogy az asztal alá bújva megrángattam a kötényét. Több családtagommal együtt elvitték, és ott is vesztek. Szüleink az én születésemkor már külön éltek, és ezért is szóródott szét a család. Szüleim házasságából még 2 bátyám volt. Géza bátyám ekkor már vidéken élt, Jóska bátyám velünk lakott. A háború sokáig távol maradt tőlünk, majd egy héttel hatodik születésnapom után, 1944 március 19-én mi is találkoztunk a németekkel, a Főtéren álltak, járó motorral, a kis páncélautók. Féltett anyám attól, hogy ismét elvisznek minket, ezért aztán távoli rokonokhoz vitt minket, addig otthon élő testvéreket. Engem Szajolba, Jóska Besenyszög-Szórópusztára. Közel voltunk egymáshoz, a Tisza két oldalán, mégsem találkozhattunk hét évig egymással. Számomra a családon kívüli szomorú élet ekkor kezdődött. Arról akkor még nem is tudtam, hogy apám másodszor is megnősült, s mikor kiderült, hogy már gyerekei vannak, Mostohaanyám, aki soha nem szolgált rá a nevére, mindig szeretett és támogatott bennünket, megkeresett, s engem, a legkisebbet el akart vinni magukhoz. Milyen más lett volna úgy az életem...!

Később, 1945 tavaszán átkerültem Tiszapüspökibe. Egy gyermektelen házaspár örökbe fogadott, nevére vett, feltáplált, s közel hét évig náluk éltem. Körükből származik első társadalmi tapasztalataim is. Tehetős család volt az övék. De természetes volt, hogy a

gyerekek is dolgoztak. Előbb libapásztorkodtam, később, ahogy nőttem, egyre több és többféle munkát kellett végezni, s amikor nevelőapám beteg lett, 13 évesen én mentem ki két lóval szántani. Maradandó emlékeim a kukoricafosztás, az aratás, a szőlőben való munka és a disznóölések fárasztó, de vidám élménye.

A mese, a történet mindig izgató, szerettem, ha felolvasnak nekem. Ennek forrása legtöbbször a Kincses Kalendárium volt. Amikor már tudtam olvasni, az iskolai könyvtárból kölcsönöztem könyveket. Aztán a beszolgáltatás és a padlás-lesöprés a nevelőszüleimet is megnyomorította.

Itt követtem el életem legnagyobb, mára sokszor megbánt, de jóvá nem tehető bűnét, Pestre szöktem, otthagya nevelőszüleimet és az életvidám nagymamát. Mindenáron tanulni akartam, s tudtam, hogy kuláckyerekként ezt nem tehetném. Állami gondozásba és intézetbe kerültem. A szerencsés fordulat az 1954/55-ös tanév elején következett be, ekkor létesült a kísérleti, 12 osztályos Arany János „oktató és nevelő intézet”. Itt kiváló tanárok tanítottak. Többükről úgy tudtuk, hogy politikai okokból kerültek hozzánk egyetemekről, főiskolákról. Ami nekik lefokozás, az nekünk szerencse volt. Jó légkörű iskola volt, sok barátot szereztem ott. Példaképem még az iskolai könyvtáros volt, akinek sokat segítettem, és aki egy évfáron azzal a beírással adott jutalomkönyvet, hogy „könyvtárunk legszorgalmasabb olvasójának”. Boldog, ám szűkölködéssel és éhezéssel súlyosbított időszak fejeződött be számomra az érettségivel, 1956-ban.

Ez az esemény számomra nem a felnőtté válás mérföldköve volt. Előtte már fél évtizedig intézetben, kollégiumban éltem, nevelkedtem. S akit a sors oda vet, az előbb érik, előbb tanul meg felelősséget vállalni tetteiért. Eddigre megtanultam tanulni is. Különösen az irodalom ragadt rám. Sok nehéz helyzetben segített már át Tóth Árpád, József Attila és Radnóti utolsó kötetével együtt. 1956 azért is mérföldkő az életemben, mert felfokozott légkörben éltünk. Első nekifutásra felvettek az egyetemre, és bekerültem az Eötvös Kollégiumba is. Október 25-én a Parlament előtti tüntetésen Ágh Pista barátommal együtt megsebesültünk. Háromszor lőtt ránk a tank, már az első lövés repesze szétvitte a jobb karomat. A Szabolcs utcai kórházba szállítottak. Az ott eltöltött idő életem másik fordulópontja volt. Itt is elpusztulhattam volna, jóval a sebesülés után ugyanis tetanuszmérgezést kaptam.

Később, mikor túl voltam a nehezen, s 38 kilóra lefogyva lábadoztam, kérdezte a főorvos úr: Tudod-e Karcsi, hogy 1 az ezerhez volt az esélyed, hogy megmaradj?

A kórházban nemcsak az elhelyezés volt királyi, hanem az ápolás is. Ha sült csirkét kívántam, másnapra egészket kaptam, ha kedvencemet, a kajszibarack befőttet kértem, ötliteres üvegekben kaptam.

Gyógyulásom után kezdődtek a boldog egyetemi évek. Nagyszerű, tudós tanároktól tanulhattam. Valamennyiük közül kiemelkedik Kovács Máté, A könyvtártudományi Tanszék professzora, aki nemcsak előadásaival tett nagy hatást rám, hanem a pályámra is döntő hatással volt. Ő szerezte mindegyik mellékállásomat egyetemi éveim során. Kitüntetéseim közül a Kovács Máté-émlékplakett tett boldoggá, mivel az ő szellemében igyekeztem mindig dolgozni, szakmánk érdekeit képviselni.

1958-ban Kispesten egy bálban ismerkedtem meg feleségemmel, Kőhegyi Máriával. Részemről nagy volt a szerelem. Három nappal megismerkedésünk után mondtam, hogy elveszem feleségül. Majd 1959-ben meg is kértem Marcsi kezét a szüleitől. Csak a kezét, mert hozományt nem kértem, csak azt, hogy ne szóljanak bele életünkbe, kettőnk dolgába. Az első teljesült, a második nem. A természetes családi melegséget mindketten Apátfalván, Édesapám és édes Mostohaanyám körében találtuk meg, és később a gyermekeink is. „Mostoha”anyám, Varga Erzsébet a legtöbbet adta, mi adható. Szeretetét és szükség esetén a segítségét. Több gondoskodást kaptunk tőle, mint bárkitől a világon.

Életem legnagyobb élménye volt a 15 napos spanyolországi körutazásunk. Majd a Rómain, Lellén töltött nyaralások jelentették a boldogságot. Majd a gyerekeink születése. 2011-ben Édesanyám meghalt, Apu ezt mondta a búcsúztatóján: arra vagyok büszke házasságunkból, hogy szerelemmel csak őt szerettem, s a bajban mindig mellette voltam. S ez 50 évig tartott.

Ezek pedig már az én mondataim, befejezni a történetet:

A következő évben a Sors Apukámat összehozta Évikével. Ugyanarra a buszra szálltak fel hazamenet, és a harmadik mondat után már meg is találták életútjukban a közös pontot: Tiszapüspököt. Évike ugyanis ott élt, ahol Apu örökbe fogadták. Emlékezett is Apura. Ez a közös élmény meghatározta mindkettőjük további életét. Innentől kezdve együtt vettek részt a programokon: baráti látogatások, hagyományőrzés, ének, tánc, versmondás, utazások. Legnagyobb közös élményünk a pár évvel ezelőtti erdélyi út volt, egy nyugdíjas csoporttal. Csodálatos napokat töltöttünk ott el, Apukám kedvenc helyein, ahová évekig utazásokat is vezetett, és szintén rengeteg barátot szerzett. Több száz fénykép árulkodik erről. Az Ő kapcsolatukat az őszinte barátság, együttérzés, támogatás és tisztelet, ugyanakkor a jókedvű csipkelődés és viccelődés jellemezte. Remek páros voltak együtt! Köszönettel tartozom Évikének, hogy Apu utolsó szívdobbanásáig vele volt. És köszönöm Évike egész családjának, hogy Apu befogadták és családtagként szerették. Ez neki nagyon sokat jelentett, mindig meghatódva emlegette ezt.

Köszönöm lányomnak, Tünde Ágnesnek, hogy így szerette a Nagypapát, büszke vagyok a sok közös emlékre, élményre, amit együtt éltünk meg. Ez mindig a tiéd marad, ebből tudsz majd táplálkozni, erőt meríteni, ha kell.

És nem utolsó sorban büszke vagyok a Páromra, Kormos Csabira, aki az elejétől fogva gondoskodott az Apukámról, úgy, mint rólam. Mindig megkérdezte, mire van szüksége, főzött neki, hozta-vitte Tiszapüspökibe, Áporkára, bárhová, és nagyon szerette. Ezzel Apukám is így volt. Mellette tudta Apukám, hogy miattunk már nem kell aggódnia.

Végezetül szeretnék egy Tóth Árpád verssel búcsúzni Apukámtól.

SZERETNÉK ÁTÖLELNI...

Szeretnék átölelni ma egy embert,
Ki olyan árva s vágyak özvegye,
Mint jómagam, s kit a tavasz sziven vert,
S kondor haján kopog az ősz jege,
Kinek ha volt is pirosbetűs napja,
Tintát hozzá véreből szűrt a Sors,
Vén bánatok fia és újak apja,
Csöndes tűnődés lankadt léptü papja,
Örülni lassú, és csüggedni gyors;
Kit nemessé emelt a föld porából
Sok ritka szenvedés, de nem kevély
Kitűnni a törpék sekély sorából,
És címere egy hervadt falevél,
Ha kővel dobták, szívét dobtá vissza,
Ha szívvel dobták, halkán énekelt...